

*Bussum, 5 Mei 1938.***IN MEMORIAM**

DR. J. KUIPER.

(MET EEN PLAAT.)

In den avond van den 3en Mei is dr. JAN KUIPER, voormalig Directeur van het Wilhelmina-Gasthuis te Amsterdam na een langdurig ziekbed overleden. Met KUIPER verliest Amsterdam een zeer verdienstelijk, bijzonder ijverig burger, die in vele hoedanigheden de hoofdstad groote diensten bewezen heeft.

KUIPER begon zijn hogere opleiding op het gymnasium en deze classieke opvoeding heeft hij steeds hoog gehouden, zij is hem gedurende het geheele leven een bron van groote voldoening geweest. Zijn moedertaal had hij lief, taalfouten of taalverbastering gaven hem ergernis, zooals de schoone letteren steeds zijn levenslust verhoogden. Goed proza of goed poëzie las hij gaarne met luider stemme in den huiselijken kring, in die omgeving en zoo voorgedragen kwamen zij pas tot hun recht. De literatuur vormde voor hem een levensbehoefte. Ik herinner mij hoe hij eens, sprekend over een rustend collega, zeide, half medelijdend half minachtend: „Die arme man heeft, nu hij zijn practijk heeft neergelegd, niets meer: hij leest niet”.

Zijn medische opleiding kreeg hij aan de Amsterdamsche Universiteit, en deze werd in 1890 afgesloten met een promotie (cum laude) over een physiologisch onderwerp bij prof. PLACE. Bij dezen hoogleeraar was hij twee jaar student-assistent, terwijl hij na het afsluiten van zijn studie zich bij prof. GUNNING eenigen tijd bekwaamde in de oogheelkunde alvorens als militair geneesheer de practijk in te gaan. Prof. PLACE heeft den student leeren kennen als een ijverig werker, goed organisator en volkomen betrouwbaar mensch, zoodat het niet kon bevreemden, dat hij hem zijn steun gaf, toen hij als voorzitter van de gasthuiscommissie moest medewerken om, na het ontslag van VAN DEVENTER, aan het interregnum van ZEEHUISEN een einde te maken door het benoemen van een nieuwen directeur van het Buiten-Gasthuis. In 1893 aanvaardde KUIPER zijn taak en vond een nieuw arbeidsveld voor zijn groote werkkraft.

Om voor ons nu onbegrijpelijke redenen had men vroeger de opvatting, dat krankzinnigen weinig vatbaar waren voor besmettelijke ziekten, zoodat de combinatie infectieziekenhuis-krankzinnigengesticht logisch gefundeerd geacht werd. Dat dit

in strijd bleek met de ervaring en met modernere opvattingen over infectie spreekt van zelf, zoodat de verpleging rekening moest houden met strengere eischen omtrent isolement, waardoor niet alleen de krankzinnigen en andere zieken, maar ook de besmettelijke zieken zelf voor nieuwe infecties behoed moesten worden. Het was vroeger geen zeldzaamheid, dat een voor mazelen opgenomen zieke het Buiten-Gasthuis verliet na eerst roodvonk, diphtherie of kinkhoest gehad te hebben. Welke hooge eischen men aan het barakkendorp moet stellen, is ons tegenwoordig voldoende bekend, destijds ontwikkelden die inzichten zich pas. De plannen voor het Wilhelmina-Gasthuis, dat het Buiten-Gasthuis moest vervangen, waren door VAN DEVENTER reeds voorbereid, maar zoowel bij de uitvoering als later bij de uitbreiding en verbetering had KUIPER volop gelegenheid zijn opvattingen in toepassing te brengen. Hij slaagde hierin zoo goed, dat het langen tijd als een voorbeeld voor een goed infectieziekenhuis mocht gelden. KUIPER's capaciteiten werden te dien opzichte hoogelijk gewaardeerd; na zijn aftreden als Directeur in 1929 bleef hij op verzoek van B. en W. lid van de zoogenaamde Kleine Commissie, die onder leiding van DELPRAT belast was met het opnieuw moderniseeren van het Wilhelmina-Gasthuis en opdracht had het tevens uit te breiden tot academisch ziekenhuis.

KUIPER was een man, die de grootste waardeering had voor de praktische ervaring, deze stelde hij verre boven theoretische bespiegelingen. Voor de verpleegsters kon hij zich slecht vereenigen met de steeds hogere eischen, die aan de theoretische opleiding werden gesteld, voor hem waren steeds herhaalde praktische oefeningen voor de verpleging van meer belang. Hij was de eerste, die in zijn ziekenhuis een docente benoemde om den zusters gelegenheid te geven in klein groepsverband die handgrepen te beoefenen, die bij den gewonen zaaldienst niet voldoende tot hun recht kwamen. Hij is er in geslaagd van het Wilhelmina-Gasthuis een verpleeg-inrichting te maken, die een vergelijking met de beste in binnen- of buitenland kan doorstaan. Het was daarom begrijpelijk, dat toen de financieele inzinking tot vereenvoudiging van de gemeentendiensten dwong, het gemeentebestuur in hem een weinig krachtigen medewerker vond; hij was er niet gemakkelijk toe te brengen af te breken, wat hij met zooveel moeite had opgebouwd. De laatste jaren van zijn directoraat waren voor hem zeer moeilijk.

Het ziekenhuis en de ziekenverpleging waren voor KUIPER twee onafscheidelijke en gelijkwaardige eenheden; de beste inrichting kon alleen werken met de beste verpleging.

Als bestuurslid van de destijds baanbrekende Vereeniging voor

ziekenverpleging van het Witte Kruis, was hij de eerste, die de zegeningen van deze plaatselijke vereeniging uitbreidde, tot die van een landelijke. Hij werd mede-oprichter van den Nederlandschen Bond voor Ziekenverpleging en later Redacteur van het *Maandblad voor Ziekenverpleging*, door hem uitgebreid tot *Tijdschrift voor Ziekenverpleging*. In deze laatste functie had hij gelegenheid zijn inzichten over de verpleging in ruimen kring bekend te maken. Door zijn medewerkers liet hij eenvoudig gestelde samenvattende overzichten maken van verschillende onderafdeelingen der verpleging om deze daarna in brochurevorm door genoemd tijdschrift te doen uitgeven; ik noem als zoodanig de lessen over oogverpleging (ZEEMAN), verpleging van huid- en geslachtszieken (VAN DER VALK) en verpleging van chirurgische ziekten (WELCKER).

Zijn standpunt veel practijk en de theorie om die practijk te leiden en toe te lichten, bleef hij getrouw, toen hij in 1928 na den dood van prof. PEL benoemd werd tot lector in de leer der infectieziekten. Onuitputtelijk was hij in het steeds weer demonstreeren van de verschillende vormen, waaronder deze ziekten zich kunnen voordoen en groot was daardoor zijn naam als diagnostisch consultant voor deze ziekten. Tijdens de laatste pokkenepidemie in ons land deed de regeering dan ook een beroep op zijn voorlichting ter beantwoording van de vraag: pokken of alastrim. Steunend op zijn groote ervaring deinsde hij er niet voor terug maatregelen te nemen van isolement, die afweken van de gebruikelijke, en de uitkomsten stelden hem niet in het ongelijk.

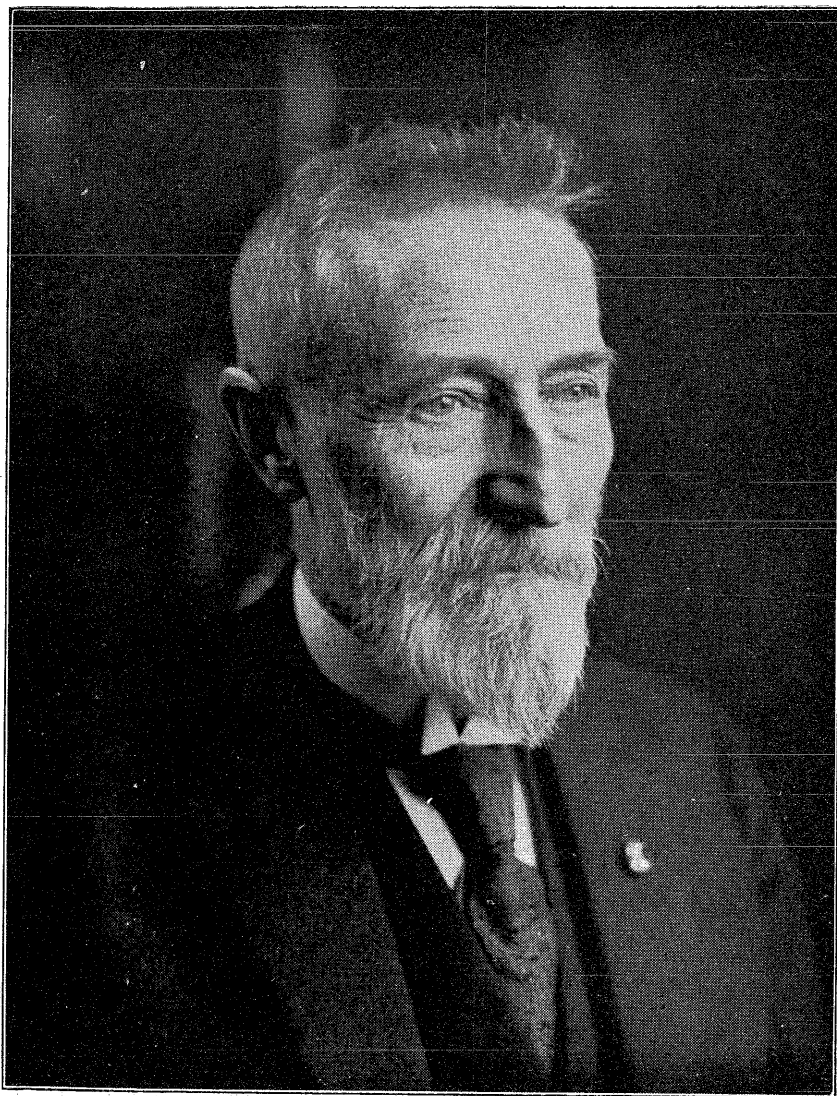
Zijn groote betrouwbaarheid, zijn stricte rechtvaardigheid brachten hem de toegewijde genegenheid van zijn personeel en maakten, dat de Provinciale Staten van Noord-Holland een beroep op hem deden om lid te worden van het Scheidsgerecht voor ambtenaren in provincialen dienst.

De veelomvattendheid van zijn arbeid blijkt wel als wij er aan herinneren, dat hij bestuurslid was van de Wijkverpleging, van de Amsterdamsche afdeeling van het Roode Kruis, voorzitter van het Amsterdamsche Genootschap tot bevordering der Koepokinenting, en lid van het Patronaat voor behoeftige herstellende krankzinnigen.

Zijn verdiensten werden door de regeering erkend door benoeming tot Officier in de Orde van Oranje-Nassau en tot Ridder in de Orde van den Nederlandschen Leeuw.

Met KUIPER verliezen wij ook voor ons *Tijdschrift* een trouw medewerker, Amsterdam een zeer verdienstelijk burger.

Na een arbeidzaam, zeer nuttig besteed leven ruste hij in vrede, zeker betreurd door de velen, die hun levenstaak aan hem danken.

J. KUIPER. †